

Maruša Bajt, Ana Stanovnik Perčič

ERASMUS+ S PODPORO MEDNARODNEMU SODELOVANJU ODPIRA VRATA V SVET IZOBRAŽEVALCEM ODRASLIH V SLOVENIJI

POVZETEK

Prispevek predstavlja ozadje nastanka programa Erasmus+, ki letos praznuje 30-letnico delovanja, in ugotovitve iz Vmesnega nacionalnega poročila o implementaciji in učinkih programa Erasmus+, ki je bilo pripravljeno v letu 2017. Rezultati vmesne študije so pokazali, da ima mednarodno sodelovanje v programu Erasmus+ pozitiven vpliv na profesionalni razvoj osebja, razvoj lokalnih skupnosti in dvig kakovosti sistema izobraževanja odraslih v Sloveniji. Predstavljena je tudi platforma EPALE, spletno mesto aktualnih informacij s področja izobraževanja odraslih, ki hkrati deluje tudi kot podporno orodje za diseminacijo projektnih rezultatov in dobrih praks projektov Erasmus+ v Evropi.

Ključne besede: *kakovost, profesionalni razvoj, Erasmus+, Vmesno nacionalno poročilo o implementaciji in učinkih programa Erasmus+, EPALE*

ERASMUS+, OPENING UP OPPORTUNITIES FOR SLOVENIAN ADULT EDUCATORS – ABSTRACT

The article addresses the background and history of the Erasmus+ Programme, which celebrates its 30th anniversary this year, and presents the main findings from the Interim National Report on the Implementation and Impact of the Erasmus+ Programme compiled in 2017. The results of the Interim National Evaluation show that international cooperation in the Erasmus+ Programme has a positive impact on the professional development of staff, the development of local communities and the improved quality of the adult education system in Slovenia. Additionally, the article presents EPALE, the electronic platform with up-to-date information from the field of adult education which is also a valuable and effective tool for supporting Erasmus+ projects.

Keywords: *quality, professional development, Erasmus+, Interim National Report on the Implementation and Impact of the Erasmus+ Programme, EPALE*

Maruša Bajt, Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja, marusa.bajt@cmepius.si

Ana Stanovnik Perčič, Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja, ana.stanovnik-percic@cmepius.si

UVOD

Izobraževanje in učenje sta procesa, ki potekata vse življenje. V vsakem starostnem obdobju se izobraževalne potrebe in načini učenja nekoliko razlikujejo. Evropsko združenje za izobraževanje odraslih (EAEA) je leto 2017 razglasilo za *leto izobraževanja odraslih v Evropi*. S tem korakom želijo v združenju poudariti pomembnost in koristi izobraževanja odraslih, ki smo jih prepoznali tudi v Sloveniji: »Spoznanje, da izobraževanje, ki se konča v mladosti, preprosto ne zadošča več niti posamezniku niti sodobni družbi, je razlog za vedno večji pomen vseživljenjskega izobraževanja. Enako pomembno kot poklicno je tudi splošno izobraževanje, ki prispeva k razvoju osebnih potencialov, splošni kulturni razgledanosti (razvoju kulturnega in socialnega kapitala) in opolnomoča ljudi za upravljanje pogojev lastnega življenja ter za prevzemanje odgovornosti za ustvarjanje in spreminjanje le-teh, torej tudi za aktivno družbeno in politično participacijo.« (Krek in Metljak, 2011, str. 35)

Mednarodno povezovanje širi obzorja in odpira vpogled v nove možnosti, povezuje ljudi, pomaga plemenititi odnose ter vpliva na sisteme. To je bilo tudi eno glavnih vodil, ki je pripeljalo do povezovanja držav na evropskih tleh, ob čemer je nastala tudi Evropska unija (EU), kot jo poznamo danes. EU dandanašnji še bolj stremi k prostemu pretoku ljudi in izmenjavi, za kar uporablja različne mehanizme. Eden izmed takih je tudi program Erasmus+, ki spodbuja mobilnost, sodelovanje, razvoj inovacij ter reforme politik na področju izobraževanja, usposabljanja, mladine in športa.

Namen tega prispevka je predstaviti ozadje nastanka evropskega programa Erasmus+ in ključne ugotovitve o vplivu, ki ga ima sodelovanje v mednarodnih projektih na organizacije in sistem izobraževanja odraslih v Sloveniji. Z namenom dviga kakovosti na področju izobraževanja, v želji po profesionalnem razvoju in krepitvi medkulturnih kompetenc se za mednarodno projektno sodelovanje odloča vse večje število slovenskih organizacij, ki se vključujejo tudi v program Erasmus+. Prispevek osvetljuje tudi pomen platforme za izobraževanje odraslih EPALE (*Electronic Platform for Adult Learning in Europe*) pri razširjanju dobrih praks in trajnosti rezultatov projektov mednarodnega sodelovanja.

POGLED NAZAJ V NASTANEK PROGRAMA ERASMUS

Pogled v zgodovino, v obdobje druge polovice 20. stoletja, nam pove, da se je v evropskem prostoru začela snovati ideja o medsebojnem sodelovanju, ki je še kako vplivala na mednarodno sodelovanje, kakršno je bilo še desetletje prej povsem nepredstavljivo. Leta 1950, zgolj pet let po koncu druge svetovne vojne, so predstavniki držav, ki so še nekaj let pred tem stale na nasprotnih bregovih, sedli za skupno mizo ter blaginjo ljudi in razvoj evropskega prostora postavili na prvo mesto. Odločili so se, da je boljša pot za dosego tega cilja sodelovanje in ne politika, ki je stari kontinent pripeljala do pogostih vojn in spopadov med sosedskimi državami, nazadnje tudi do dveh svetovnih vojn (Zgodovina Evropske unije, 2017).

Naslednje leto so Belgija, Francija, Italija, Luksemburg, Nizozemska in takratna Zahodna Nemčija podpisali *Pariško pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo*

(ESPI), ki velja za predhodnico Evropske unije, kot jo poznamo danes. Sprva je šlo za gospodarsko in politično sodelovanje, s širjenjem tudi na druga področja in pristopanjem novih držav članic pa se je izkazalo, da povezave zelo bogatijo življenje na številnih področjih, tudi v izobraževanju. V tem duhu so potekale tudi prve pilotne izmenjave študentov med letoma 1981 in 1986, ki so privedle do ustanovitve programa Evropske unije za izmenjavo študentov, imenovanega Erasmus (*European Region Action Scheme for the Mobility of University Students*) (Erasmus+: the EU's biggest success story, b. l.). To je bilo leta 1987, v njem pa je sodelovalo 11 držav.

Izobraževanje odraslih si je ves ta čas počasi, a vztrajno utiralo pot ter pridobivalo prepoznavnost in pomembnost. Ko so države članice Evropske skupnosti leta 1992 podpisale Maastrichtsko pogodbo, s katero je bila formalno vzpostavljena Evropska unija, sodelovanje na področju izobraževanja nasploh v Evropski skupnosti še ni imelo pravne podlage. Tudi o izobraževanju odraslih kot samostojni veji izobraževanja se še ni govorilo. Od samega začetka pa je imelo posebno vlogo in samostojen status poklicno izobraževanje in usposabljanje, ki je bilo prepoznano predvsem v luči politike zaposlovanja in je bilo s tem vezano bolj na populacijo odraslih zaposlenih kot mladih. Izobraževanje odraslih tudi v obdobju sedemdesetih let 20. stoletja, ko so se začeli redno sestajati ministri za izobraževanje, ki so opredelili šest področij sodelovanja (med drugim tudi izobraževanje migrantskih delavcev in njihovih otrok, sodelovanje na področju visokega šolstva, poučevanje tujih jezikov in promocijo enakih možnosti), še ni bilo omenjano, temveč je bilo še vedno vezano na poklicno usposabljanje.

Večji preskok je bil dosežen v beli knjigi Evropske skupnosti *Rast, tekmovalnost in zaposlovanje* iz leta 1993, kjer je Evropska komisija poudarila pomembnost sistema izobraževanja in usposabljanja za državljane same, kot tudi za ekonomski razvoj, s posebnim poudarkom na pomenu vseživljenjskega učenja. Na področju izobraževanja je iz tega obdobja treba omeniti še belo knjigo Evropske skupnosti *Poučevanja in učenje – proti učeči se družbi*, ki je leta 1995 nastala v sodelovanju generalnega direktorata za izobraževanje in generalnega direktorata za zaposlovanje. Čeprav v tem dokumentu koncept vseživljenjskega učenja ni poudarjen, pa je dano priporočilo za izboljšanje splošne ravni znanja ter enako obravnavo kapitalskih naložb ter naložb v izobraževanje in usposabljanje.

Z Maastrichtsko pogodbo se je leta 1993 prejšnjih šest programov na področju izobraževanja združilo v dva: Socrates in Leonardo da Vinci. V okviru programa Socrates sta se ohranila programa Erasmus in Lingua, dodan pa jima je bil Comenius, podprogram za področje šolskega izobraževanja. Dodana je bila tudi akcija splošnega izobraževanja odraslih, a ni dobila posebnega statusa podprograma. Tega dobi šele leta 2000, s podprogramom Grundtvig (Rasmussen, 2014).

Prvotnemu programu Erasmus, ki je trajal od leta 1987 do 1993, so sledili programa Socrates (1994–1999) in Socrates II (2000–2006) ter program Vseživljenjsko učenje (2007–2013), trenutno pa je aktualen program Erasmus+, ki se je začel leta 2014 in bo

trajal do leta 2020. Področje izobraževanja odraslih je bilo prvič vključeno v program Socrates II (Od Rima preko Maastrichta do Kopenhagna in naprej: Poklicno in strokovno izobraževanje in usposabljanje v Evropi, b. l.). Letos program Erasmus+, ki omogoča sofinanciranje projektov na področju celotne vertikale izobraževanja (vrtci, osnovne in srednje šole, terciarno izobraževanje in izobraževanje odraslih), prav tako pa tudi na področjih mladine in športa, praznuje 30-letnico.

Sedanji program Erasmus+, ki je najbolj kompleksen doslej, s sofinanciranjem podpira tako projekte mobilnosti posameznikov, projekte sodelovanja za inovacije in izmenjave dobrih praks kot tudi projekte, ki pomenijo podporo za reformo politik. S tem izobraževalcem odraslih v Sloveniji ponuja priložnost, da postanejo del mednarodnih aktivnosti, v okviru katerih se lahko povezujejo s predstavniki različnih organizacij iz tujine. Program je v preteklih letih omogočil mobilnost prek 2.100 strokovnim delavcem iz 210 različnih organizacij za izobraževanje odraslih (Mednarodno sodelovanje v številkah 2007–2017, 2017).

ERASMUS+ IN IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

Program Erasmus+, ki pokriva področja izobraževanja, usposabljanja, mladine in športa, v Sloveniji upravljata dve nacionalni agenciji. Za področje izobraževanja, usposabljanja in športa, kot tudi za predhodnika tega programa, program Vseživljenjsko učenje (VŽU), skrbi CMEPIUS (Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja), področje mladine pa pokriva nacionalna agencija MOVIT (Zavod za razvoj mobilnosti mladih). Na CMEPIUS-u prav tako deluje Nacionalna podporna služba EPALE, ki upravlja večjezikovno evropsko platformo, namenjeno izobraževalcem odraslih. Platforma je spletno mesto aktualnih informacij s področja izobraževanja odraslih in hkrati deluje kot podporno orodje za diseminacijo projektnih rezultatov in dobrih praks projektov Erasmus+ v Evropi.

V vmesni fazi izvajanja programa Erasmus+ je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport v sodelovanju z zunanjo strokovnjakinjo in CMEPIUS-om pripravilo *Vmesno nacionalno poročilo o implementaciji in učinkih programa Erasmus+* (Klemenčič, pred objavo),¹ v okviru katerega so avtorji vmesne študije preverjali učinke programa Erasmus+ tako na ravni organizacij kot tudi na ravni sistema vzgoje in izobraževanja v Sloveniji.

Rezultati študije so potrdili predvidevanja sodelavcev CMEPIUS-a, ki smo jih prej lahko zaznavali zgolj prek spremljanja projektov, zdaj pa lahko tudi s statističnimi dokazi podkrepimo ugotovitev, da sodelovanje v programu pozitivno vpliva tako na institucije kot tudi na sam sistem izobraževanja. Pozitivni učinki so bili zaznani predvsem na področju razvoja strokovnih delavcev, organizacijske klime in kakovosti ter internacionalizacije zavodov.

¹ Podatki vmesne študije so obdelani in so v pripravi za tisk. Rezultati statističnih analiz se ne bodo več spreminjali.

V delu študije, ki se nanaša na izobraževanje odraslih, je sodelovalo 13 ljudskih univerz, kar je dobra tretjina vseh ljudskih univerz v Sloveniji. Sodelujoče so avtorji študije spraševali o učinkih na različne vidike njihovega dela, in sicer o:

- vplivu mednarodnega sodelovanja na različna področja dela v njihovi organizaciji,
- oceni vpliva sodelovanja v mednarodnih projektih na delo izobraževalcev v njihovi organizaciji,
- vplivu projektov iz programov VŽU ali Erasmus+ na sistem izobraževanja odraslih in ne le na organizacijo, iz katere prihajajo sodelujoči v raziskavi,
- vplivu platforme EPALE na sistem izobraževanja odraslih.

V nadaljevanju so predstavljeni izsledki študije, ki se nanašajo na vpliv mednarodnega sodelovanja, mednarodnih projektov ter platforme EPALE na ljudske univerze ter sistem izobraževanja odraslih v Sloveniji.

Vpliv mednarodnega sodelovanja na izobraževalne organizacije v Sloveniji

Vsi sodelujoči v raziskavi so potrdili, da je imelo mednarodno sodelovanje pozitiven učinek na prepoznavnost njihove organizacije v okolju, odprtost organizacije do lokalnega okolja in širše ter sporazumevalno zmožnost zaposlenih v tujem jeziku. Prav tako so bili vsi anketiranci enotnega mnenja o pozitivnem vplivu na pripravljenost kolektiva za sodelovanje v novih projektih, kar je razvidno tudi iz podatkov, ki jih spremljamo na CMEPIUS-u; organizacije, ki so najbolj aktivne na področju mednarodnega sodelovanja, največkrat ne sodelujejo le v enem, temveč v več projektih hkrati.

Tako se 92 % organizacij strinja, da je sodelovanje v programu Erasmus+ ali njegovih predhodnikih pozitivno vplivalo na sodelovanje med izobraževalci in vodstvom organizacije, sodelovanje z drugimi ustanovami za izobraževanje odraslih v Sloveniji ter dialog med zaposlenimi. Velik delež vprašanih, 85 %, jih prav tako meni, da mednarodno sodelovanje spodbuja občutek pripadnosti zaposlenih skupnim ciljem in kolegialnost med zaposlenimi ter hkrati podpira uporabo IKT v organizaciji in omogoča izvajanje dodatnih dejavnosti za udeležence izobraževanja odraslih.

Vpliv mednarodnega sodelovanja na delo izobraževalcev v lastni organizaciji

Respondenti so odgovarjali tudi na vprašanje o vplivu njihovega sodelovanja v mednarodnih projektih na delo izobraževalcev v lastni organizaciji. Vsi sodelujoči so zaznali pozitiven vpliv na usposabljanje izobraževalcev v znanju tujih jezikov, poznavanje in razumevanje sistemov izobraževanja odraslih v državah partnericah, poznavanje tujih didaktičnih okolij, motiviranost izobraževalcev za uvajanje sprememb in novosti v poučevanju. Vsi anketiranci se tudi strinjajo, da so njihove mednarodne aktivnosti pripomogle k seznanjenosti in uporabi novih učnih pripomočkov, gradiv ter oblik in metod poučevanja. To je razvidno tudi iz vsebin prijav projektov v okviru programa Erasmus+, kjer opažamo, da je podlaga mnogih projektnih idej prav prenova izobraževalnih procesov in prevetritev obstoječih programov.

Tako jih 92 % meni, da mednarodno sodelovanje pozitivno vpliva na ozaveščenost izobraževalcev o evropskih kulturnih in moralnih vrednotah. Velik delež vprašanih, 85 %, jih

tudi meni, da sodelovanje v mednarodnih projektih pozitivno vpliva na zmožnost izobraževalcev za poučevanje udeležencev s posebnimi potrebami in ranljivih skupin. Mednarodno sodelovanje prav tako krepi spoštovanje različnih kultur ter pripomore k boljšemu poznavanju evropskih institucij in njihovega delovanja.

Vpliv mednarodnega sodelovanja na sistem izobraževanja odraslih v Sloveniji

Anketni vprašalnik je spraševal tudi po oceni vpliva sodelovanja v mednarodnih projektih na sistem izobraževanja odraslih. Vprašani se v celoti strinjajo s tem, da je sodelovanje v mednarodnih projektih pozitivno vplivalo na razširjanje dobrih praks izobraževanja odraslih znotraj Slovenije. Tako jih 92 % pravi, da so mednarodni projekti pozitivno vplivali na internacionalizacijo sistema izobraževanja odraslih, razširjanje dobrih praks v Evropi, splošen dvig kakovosti učenja/poučevanja, profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih ter uporabo orodij EU za preglednost sistemov izobraževanja in priznavanje znanja odraslih. Da projekti vodijo tudi v pospeševanje kakovostnih izboljšav sistema, sodelovanje različnih deležnikov (izobraževalcev, odločevalcev, lokalne skupnosti in drugih) in podporo nacionalnim politikam izobraževanja odraslih, je potrdilo 85 % vprašanih.

Kot je razvidno iz rezultatov študije, je bilo sodelovanje v mednarodnih projektih prepoznano kot pozitivno, zato na CMEPIUS-u v želji, da bi mednarodno povezovanje in izkustvo medkulturnega delovnega okolja omogočili čim več slovenskim organizacijam, izvajamo tudi različne podporne aktivnosti in delavnice. Vmesno nacionalno poročilo o implementaciji in učinkih programa Erasmus+ je vključevalo tudi vprašanje o vplivu elektronske platforme za izobraževanje odraslih (EPALE) na njihovo organizacijo in na sistem izobraževanja odraslih.

Vpliv EPALE na izobraževalne organizacije in sistem izobraževanja odraslih v Sloveniji

Z namenom dviga kakovosti na področju izobraževanja odraslih in kot podporno orodje projektom programa Erasmus+ je Evropska komisija leta 2014 vzpostavila tudi elektronsko platformo EPALE, ki izobraževalcem odraslih omogoča, da spremljajo, kaj se na njihovem področju dogaja tako doma kot v Evropi. Večjezikovna spletna skupnost, ki je trenutno dostopna v 24 uradnih jezikih EU, združuje pa že prek 30.000 registriranih uporabnikov iz vse Evrope, slednjim omogoča iskanje in izmenjavo novic, spletnih dnevnikov, vabil na dogodke, virov, dobrih praks ter spremljanje trendov politik s področja izobraževanja odraslih.

Sodelujoči v študiji so v celoti soglašali, da ima EPALE pozitiven vpliv na razširjanje in trajnost rezultatov, spremljanje aktualnih trendov in smernic izobraževanja odraslih v Evropi, medkolegialno učenje izobraževalcev odraslih (ang. *peer learning*) ter medsebojno izmenjavo dobrih praks. Dober primer izmenjave dobrih praks in širjenja projektnih rezultatov je Mestna knjižnica Ljubljana. Ta je med letoma 2014 in 2016 v okviru programa Erasmus+ izvajala projekt z naslovom »LinkINjob«. Strokovna delavka knjižnice navaja,

da EPALE za njih pomeni okno v svet izobraževanja odraslih, skozi katerega gledajo, kaj se dogaja na področju izobraževanja odraslih v Evropi, hkrati pa skozi to okno tudi kažejo, kaj delajo v knjižnici. Po objavi prispevkov so dobili pozitivne komentarje tujih organizacij, hkrati pa jim je platforma EPALE ponudila dodatne možnosti za promocijo projekta in dela knjižnice, pridobili so nove informacije ter tudi partnerje za prihodnje projektno sodelovanje (EPALE Slovenija, 2015).

Delež tistih, ki menijo, da ima EPALE pozitiven vpliv na iskanje tujih projektnih partnerjev, spremljanje aktualnih trendov in smernic izobraževanja odraslih v Sloveniji ter spremljanje aktualnih dogodkov s področja izobraževanja odraslih (seminarji, konference in podobno), je prav tako zelo velik, 92-odstoten. Ne nazadnje so sodelujoči v 85 % izrazili tudi strinjanje, da EPALE pozitivno vpliva na profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih, uporabo IKT v izobraževanju ter pomeni prvi korak h kasnejšim kompleksnejšim mednarodnim projektom.

SKLEP

Svet, v katerem živimo, se vse bolj odpira, ljudje se povežemo, razdalje med nami se krajšajo in postajajo lažje premostljive. Z mednarodnim sodelovanjem se nam je ponudilo obilo možnosti, da se v želji po iskanju in usvajanju novega znanja povežemo in srečujemo s kolegi iz tujine – in vse to pomagajo uresničevati tudi različni evropski programi. Eden izmed takih je vsekakor program Erasmus+, ki pa ni le orodje za sofinanciranje mobilnosti in aktivnosti, ki privedejo do implementacije posameznih projektov, temveč čedalje večji poudarek namenja tudi krepitvi učinkov mednarodnega sodelovanja. Učinek mora biti viden tako pri posamezniku kot tudi v organizaciji, lokalni skupnosti in celotnem sistemu. Skozi naše delo na CMEPIUS-u ugotavljamo, da tiste organizacije, ki so pri tem najbolj uspešne, mednarodnega sodelovanja ne razumejo le kot projektno delo, ampak predvsem kot način delovanja; novopridobljena znanja in izkušnje prepletajo z obstoječimi in jih prenašajo svojim deležnikom. Le tako je namreč zagotovljena tudi trajnost rezultatov, ki jih tovrstno sodelovanje prinaša.

Zgoraj omenjena študija je prva tovrstna raziskava s področja izobraževanja odraslih v Sloveniji. Rezultati so jasno pokazali, da ima mednarodno sodelovanje pozitiven vpliv tako na profesionalni razvoj osebja, ki z apliciranjem mednarodnih znanj in izkušenj vpliva na delovanje lastne organizacije, razvoj v lokalni skupnosti in na dolgi rok tudi na dvig kakovosti sistema izobraževanja odraslih, prav tako pa tudi na krepitev medkulturnih kompetenc izobraževalcev odraslih.

LITERATURA

- EPALE Slovenija. (2015). *Mestna knjižnica Ljubljana sodeluje na EPALE* [Facebook video]. Pridobljeno s https://www.facebook.com/pg/EPALE.SI/videos/?ref=page_internal.
- Erasmus+: the EU's biggest success story* (b. l.). Pridobljeno s https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/anniversary/30th-anniversary-and-you_en.

- Klemenčič, E. (v pripravi). *Vmesno nacionalno poročilo o implementaciji in učinkih programa Erasmus+*. Ljubljana: CMEPIUS.
- Krek, J. in Metljak, M. (ur.). (2011). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji 2011*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Mednarodno sodelovanje v številkah (2007–2017)*. 2017. Pridobljeno s <http://statistike.cmepius.si/>.
- Od Rima preko Maastrichta do Kopenhagna in naprej: Poklicno in strokovno izobraževanje in usposabljanje v Evropi* (b. 1). Pridobljeno s <http://www2.cmepius.si/files/cmepius/userfiles/publikacije/rim-kobenh.pdf>.
- Rasmussen, P. (2014). Adult Learning Policy in the European Commission. V M. Milana in J. Holford (ur.), *Adult Education Policy and the European Union. Theoretical and Methodological Perspectives* (str. 17–34). Rotterdam: Sense Publishers.
- Zgodovina Evropske unije*. (2017). Pridobljeno s https://europa.eu/european-union/about-eu/history_sl.